55

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-150

17 Jul

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30 - 06 - 2010
Nomor Induk : 816 IPN - MUSEUM/10
BIB - ID : 0010 - 33045360
ITEM - ID : 030509 2246
Asal : Museum Pusat

VI-150.

IS EENE VEREENIGING

DER

BEIDE NEDERLANDSCHE LEGERS

IN

HET BELANG VAN HET LAND?

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

VI + 150.

IS EENE VEREENIGING

DER

BEIDE NEDERLANDSCHE LEGERS

IN

HET BELANG VAN HET LAND?

DOOR

W. A. VAN REES.

Ridder 1e klasse der orde van den Witten Valk.
Gepensioneerd Kapitein van het Leger in Ned. Indië.

ROTTERDAM,
H. NIJGH.
1859.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

Het was mijn voornemen een enkel punt uit de brochure: „Een woord over de vereeniging van het „leger in Nederland met dat in Nederlandsch-Indie „door den Luitenant-Kolonel C. P. A. Baron de Salis," in eenig Militair Tijdschrift te wederleggen. De overweging evenwel, dat vele die genoemde brochure lazen, niet gewoon zijn de militaire tijdschriften in te zien, en de publieke opinie dikwijls door het lezen van brochures gevormd en geleid wordt, heeft dat voornemen gewijzigd en mij genoopt het door den Luitenant-Kolonel d. S. behandelde onderwerp per vlugschrift te beantwoorden.

In de 16 eerste bladzijden beaamt de schrijver der brochure hetgeen „l'homme gris" op zijne eigenaardige wijze in het bekende geschrift „Nederland en het leger, enz." te boek gesteld heeft, en hetgeen ieder militair bevestigen zal.

Die bladzijden maken eene soort van inleiding uit, om tot de beantwoording der vragen te komen, of Nederland een leger noodig heeft, of het een leger kan hebben, en hoe dat leger moet zijn.

Nadat de beide eerste vragen toestemmend beantwoord zijn, geeft de schrijver een middel aan de hand om het Nederlandsche leger te maken zoo als het moet

zijn. Dat middel is: „men stelle voor de toekomst „vast, dat elk die den officiers stand intreedt, of „een graad in het leger aanneemt, of als vrijwilliger „daarbij ingelijfd wordt, ook naar de kolonie kan ge„zonden worden."

Daarna volgt een kort overzigt over de geschiedenis van het Indische leger na de weder in bezitneming der kolonie in het jaar 1816, en over de stiefmoederlijke behandeling, die het altijd ondergaan heeft in weerwil van zijne werken, die een geheel ander lot verdienden.

Tot zoo verre ben ik het tamelijk wel eens met den schrijver. Het aangegeven middel zou zijn goede zijde kunnen hebben, en kan in tijd van nood de angst voor gebrek aan troepen tot behoud der kolonie wegnemen.

Het daarop aangegeven, doch slechts weinig ontwikkeld plan om de troepen van het vereenigde Nederlandsche leger beurtelings in Indie en in Nederland dienst te laten doen, kan misschien voor het Nederlandsche leger eenige voordeelen aanbieden, het Indische zou er echter stellig bij lijden. En vermits laatstgenoemde jaar op jaar gebruikt wordt, zou *het belang van het Vaderland*, hetgeen in de eerste plaats in aanmerking dient te komen, er niet door bevorderd worden.

Dat de toestand van ons land met twee afzonderlijke legers eenig is, bewijst nog niet het verkeerde van dien toestand. Is eene inrigting *per se* goed, als men die elders aantreft; of zou Frankrijk en Engeland nooit

iets goeds van *ons* kunnen overnemen? Welk land buiten het onze, heeft gedurende eene reeks van jaren de millioenen onderdanen zijner uitgestrekte bezittingen met zulke geringe magt in toom gehouden?

Geen enkele kolonie, noch van Engeland noch van Frankrijk, noch van Spanje of Portugal heeft een cultuur-stelsel als dat van van den Bosch; en toch is of was het uitmuntend.

Aan het *Engelsche* leger in Indie behoeven wij ons waarlijk niet te spiegelen; wij kunnen het evenmin als een model aanbevelen. — De geographische ligging van Algiers ten opzigte van Frankrijk verschilt te veel met die van onze kolonie ten opzigte van Nederland, om de wijze van beheer naauwkeurig met elkander te mogen vergelijken. En reeds in het *Fransche* leger zelf, zijn de gevoelens omtrent het nut der vereeniging zeer verdeeld. De maarschalk de Saint-Arnaud, die van het jaar 1836—1851 in Algiers oorloogde, koloniseerde, er de hoogste rangen bekleedde, kwam tot het resultaat, dat een afzonderlijk leger het verkieslijkste was. In de „Lettres du maréchal de Saint-„Arnaud par Sainte-Beuve", 2de deel, pagina 536, vindt men het volgende:

„Pen de temps après son entrée au ministère au „mois de février 1852, le general de Saint-Arnaud „soumit au Prince président de la republique un ensemble „de mesures aijant pour objet de créer en Afrique *une „armée permanente*.....

„Voici les principaux passages du rapport présenté „par le ministre pour motiver ces importantes mesures.

„Monseigneur!

„Le temps et l'expérience de la guerre en Algérie ont „consacrés quelques principes dont votre Gouvernement, „justement préoccupé des grands intérêts qui se rat- „tachent à cette question, veut poursuive l'applica- „tion successive. L'un des plus féconds de ces principes, „au point de vue militaire proprement dit, comme au „point de vue économique, est celui de la *perma- „nence* appliquée aux troupes formant cette partie de „l'armée."

„Le raisonnement suffirait pour démontrer que des „hommes préparés par un long séjour à subir les „épreuves du climat, à prendre part à des luttes où „la force physique, la force morale et l'habitude ont „une valeur considérable, où le soldat est beaucoup „plus individualisé que dans toute autre guerre, et „réduit à chaque instant aux ressources qu'il trouve „en lui même, sont les seuls qui soient en mesure „d'accomplir utilement l'oeuvre difficile et laborieuse „que la France poursuit en Algérie. Mais les faits ont „confirmé la théorie d'une manière éclatante." exc.

Het gevoelen van zulk eene authoriteit weegt zwaar in de schaal. En dat nog wel over eene kolonie op een paar dagreizen van Frankrijks kusten gelegen!

Waarom zou het Indische leger bij eene vereeniging lijden?

Ik zal slechts een enkel voorbeeld aangeven.

Het leger in Nederland heeft ongeveer 2200 officieren, dus bijna het dubbele aantal van dat van Indie (± 1100). Verbeelden wij ons het tijdperk van over-

gang doorgeworsteld, de beide legers vereenigd en de geregelde aflossing in werking.

Wat zien wij dan gebeuren?

Een derde gedeelte der officieren dient in Indie en twee derde in Nederland, d. i. na een verblijf van circa 12 jaren in Nederland, zal men 6 jaren in Indie dienen, om andermaal 12 jaren in Nederland te mogen blijven, en zoo voort. Telkens dus aanvoeren van nieuwe officieren in Indie, onophoudelijke aflossing van al wat er maar even gewend is, te kortstondig verblijf zelfs om de taal van het land te willen leeren, laat staan zich eenigzins in te wijden in de oppervlakkige kennis van land en volk, van zeden en gewoonte, van wijze van oorlogen, enz. Maar ken den officier nog genoeg ijver toe om zich op het noodige toe te leggen, dan zal hij eerst geschikt en voor alles bruikbaar zijn tegen den tijd dat hij repatrieëren moet.

Het bovenstaande heeft betrekking op de officieren van alle wapenen; doch stel u nu een genie-officier voor, die op zijne beurt na 12 jaren de epauletten gedragen te hebben, naar Indië gaat, aldaar eerst-aanwezend ingenieur en belast wordt op eenig punt in het binnenland of op eene buitenbezitting een fort te bouwen. Ik geef hem eene halve, zelfs eene geheele kompagnie Sappeurs tot zijne dienst. Hoe zal hij zonder Indische ondervinding zich werkvolk, bouwstoffen verschaffen om de eerste tijdelijke woningen op te slaan voor logies van hem en zijn detachement? Hoe zal hij den inlander leeren steenen bakken op zijne wijze, niet op de hunne (als zij er reeds eenig begrip

van hebben); hoe zal hij kalkgroeven gaan zoeken de beste tot exploitatie aanwijzen, enz. enz? — Ongetwijfeld zal hij het wel leeren; hij kan ook raad vragen aan een jonger officier, die reeds een paar jaren vóór hem in Indië was; maar welke verhouding geeft dat? Kan deze toestand, uit den voorgestelden maatregel voortspruitende, voordeelig genoemd worden?

De Luitenant-Kolonel d. S. is van oordeel, dat een al te lang verblijf in Indië nadeelig is voor de Officieren bij de wetenschappelijke wapenen; echter zonder aan te geven, waarop die opinie steunt.

Is het omdat hun geest eerder verstompt, hun ligchaam eerder afgetobt geraakt? — Aanzie dan slechts de Hoofd-officieren der wetenschappelijke wapenen, en vergelijk hen bij Infanterie en Kavallerie Hoofd-officieren. — Arbeid schaadt in Indië evenmin als elders. Er is en wordt bij voortduring in Indië te veel gewerkt, om thans nog te willen beweren, dat het klimaat geen arbeid duldt. Het is op dien grond, dat ik een geheel tegenovergesteld gevoelen aankleef, en eene geregelde aflossing, *voornamelijk* voor officieren van de wetenschappelijke wapenen, zeer ondoelmatig acht.

Op pagina 37 zegt de Luitenant-Kolonel d. S: "voor elk leger zijn de geoefende militairen van het "grootste belang, maar in gewesten zoo verschillend "van klimaat, van voeding, van wijze van oorlogen, "is het nut van ervarene en bedrevene Officieren en "manschappen onberekenbaar."

oe is dit overeen te brengen met eene eeuwig-

durende mutatie? Door aan hen die reeds in Indië zijn, op verzoek toe te staan een tweede tijdperk te blijven doordienen (pag. 31)? — Dan werpt men het geheele plan eener geregelde oplossing al dadelijk zelf het onderste boven; dan bereikt men het oogmerk niet, om alle Officieren in de gelegenheid te stellen iets meer dan de garnizoenen van Nederland te laten zien, hen ondervindingrijker te maken; en dan begaat men eene schreeuwende onregtvaardigheid door den éénen toe te staan, hetgeen welligt vele zullen verlangen. Want wie verzekert ons, dat, de verpligte aflossing eenmaal aangenomen zijnde, de aspiranten om in Indië te blijven niet te talrijk zullen zijn; dat het eergevoel van den Officier dan dulden zal zich aan een algemeenen maatregel te onttrekken, en dat niet ieder ten minste één tijdperk in de kolonie zal willen doorbrengen? Nog eens; het Indische leger zou door eene vereeniging zoo als de Luitenant-Kolonel d. S. die voorstelt, geweldig afnemen, want

Er zouden zich geene specialiteiten meer kunnen vormen.

De twintigjarige loopbaan van een Indisch officier is thans nog voor menigeen te kort, om hem in de verschillende toestanden te brengen, waarin de officier *moet* geweest zijn om alle proeven voor geheele geschiktheid te hebben doorgestaan, om een allezins bruikbaar Hoofd- of Generaal-Officier te worden, die aan de menigvuldige eischen van zijn veelomvattenden werkkring kan voldoen. Wie leert in 5 jaren (één jaar voor de reis van en naar Nederland, van Batavia naar het garnizoen en terug) de talen en zeden

van, de wijze van omgaan met de verschillende natiën, die onze gelederen vullen of waarmede men op eene andere wijze in aanraking komt? Wie verkrijgt in zóó weinig tijd de takt om inlandsche hoofden als menschen van stand en aanzien en tevens als ondergeschikten te behandelen? Wie kan als civiel gezaghebber op buitenbezittingen of in een oproerigen, half onderworpen landstreek optreden; wie als diplomaat fungeren. en door karakterkennis, door ondervinding vaak middelen aanwenden, om eene gansche bevolking te bevredigen, waartoe anders het zwaard getrokken en de schatkist aangesproken moet worden? Hebben wij niet aan in Indië gevormde *militaire specialiteiten* de bloei der schoonste wingewesten te danken?

Ik wil geen andere voorbeelden aanhalen; ik wil de onontbeerlijke studien der officieren van gezondheid, van wier langdurige *Indische* ondervinding het leven van zoovele dienaren van den staat afhangt, naauwelijks aanroeren; nog minder de zwarigheden opsommen, die door kracht van den grooten hefboom "geld" overwonnen kunnen worden. Het zou mij aangenaam zijn, als de vereeniging der beide legers *zonder nadeel voor het land* kon plaats hebben; maar de brochure van den Luitenant-Kolonel d. S. geeft mij daarvan de overtuiging niet.

De teleurstelling van krachtvolle gepensioneerde officieren, die in het vaderland terugkomen om van hunne rang te genieten; die hier ondervinden, dat er volstrekt niet op den rang gelet wordt dien zij in Indië bekleedden, wordt door den Luitenant-Kolonel bij de na-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

deelen van afzonderlijke legers opgesomd, doch acht ik van ondergeschikt belang. Men bedenke slechts dat niets volmaakt kan zijn, en de beste instelling hare gebreken heeft. Officieren op jeugdige leeftijd wegens ziekte voor de dienst in Indië afgekeurd, zijn nog meer te beklagen dan hen, die uit eigene beweging na afloop eener eervolle carrière terugkeeren. Zij zijn de slagtoffers van een overigens goed stelsel, en kunnen niet vergen dat het ten hunne behoeve verminkt wordt.

Ook het hooge cijfer der pensioengelden door het land uitbetaald, kan de schaal niet doen overhellen. Dank aan het leger, geniet de kolonie rust; die rust is productief, en van de millioenen, die zij jaarlijks in de schatkist brengt, kunnen de zuinigste staatslieden, zonder gewetensknaging, ruime pensioenen aan oude dienaren verstrekken.

Neen! op zulke gronden kan geene hervorming noodzakelijk geacht worden. Wanneer het Indisch leger al een enkele maal aan dadelijke behoeften niet kon voldoen, lag de oorzaak in zijne organisatie, in de onzuivere bestanddeelen waarmede het aangevuld werd, in de menigte grieven die er zich voortdurend lieten gevoelen, zoo als de luitenant-kolonel de S. zelf zegt. Maar van af het oogenblik, dat die grieven van algemeene bekendheid zijn geworden en de regering de hand aan het werk heeft geslagen, om ze op te heffen, is ook de vrees geweken, dat het Indisch leger ontaarden of niet aan zijne bestemming voldoen zal. De orhet besluit van 16 Oct. jl. zal de geest van ontevredenheid, die reeds dieper wortel geschoten had dan men ooit

vermoed heeft, plaats maken voor een warm gevoel van dankbaarheid. De indische officier verlangd slechts regt, geen voorregten; nu hij weet dat men begonnen is hem regt te verschaffen, dat men zelfs geleden onregt herstelt, nu ook twijfelt hij niet meer aan volgende verbeteringen.

Men ga voort doeltreffende maatregelen voor het onderhoud van het leger te nemen. Men make gebruik van den wenk door „l'homme gris" gegeven, om Nederlandsche soldaten te verkrijgen, en rigte in Nederland drie sterke bataillons op, als reserve voor het Ind. leger. Men plaatste er flinke Indische officieren bij, geve den manschappen Indische soldij, een keurig uniform, muzijk enz.; men legge die bataillons op de hoofdplaatsen van drie verschillende provincien in garnizoen, en de vrijwilligers zullen niet ontbreken.

Om de soldaten in Indië te houden, veronachtzame men niet de middelen, die daar nog ter onze dienste staan; zij zijn nog lang niet alle aangewend. Verbind bijv. aan de bronzen medaille eene pensioenverhooging van *f* 50, aan de zilvere een dito van *f* 100. Laat de bepaling blijven bestaan, dat den man, in de 2e klasse van militaire discipline geplaatst, de medaille ontnomen wordt, en zie dan of het geen gunstigen invloed op zijn gedrag zal uitoefenen, of hij de gelederen zoo spoedig zal verlaten. De meerdere uitgaven zullen door het langdurig verblijf vergoed en met rente teruggewonnen worden.

Behalve de reeds onlangs gunstige besluiten voor de toekomst der Officieren, behartige men hunne be-

langen te gelijkertijd met die van het land, door eene herziening der legerorganisatie.

Wanneer de Infanterie bataillons tot 4 kompagnien gebragt werden, d. i. de gewone sterkte bij de zamenstelling eener expeditie (eene enkele groote expeditie uitgezonderd), zouden de corpsen bij iedere militaire onderneming niet gesplitst behoeven te worden en zal het te gering getal Hoofd-officieren met een derde vermeerderen. Laat van dat aantal de eene helft Luitenant-Kolonels en de andere Majoors zijn. Laat de tot 1600 man sterke garnizoens-bataillons door hoofd-officieren gekommandeerd worden, om tevens den aanstoot te vermijden dat oudere kapiteins van jongere bevelen ontvangen. Stel de 3 à 4 bataillons op hoofdplaatsen in garnizoen, onder het kommando van een Kolonel. Plaats Generaal-Majoors aan het hoofd der groote militaire afdeelingen. Wees voorzigtig in het benoemen van personen tot hoofd-officiersrangen; en gij zult het leger tot een hoogen graad van volkomenheid brengen. Het vooruitzigt op een schoonen loopbaan is een krachtige magneet en zal de Nederlandsche jeugd genoeg aantrekken. De kolonie zal steeds voorzien zijn van individu's die, *door speciale in Indië verkregen kennis*, het vaderland onberekenbare diensten kunnen bewijzen.

Wat betreft de hervorming van het leger in Nederland, hierover hebben bevoegde beoordeelaars reeds het hunne gezegd. Wil men den raad van „l'homme gris" volgen, dan zal Nederland een even goed leger kunnen hebben, als dat van zijne naburen. Ik herhaal 't,

het ongenoegzaam ontwikkelde plan tot vereeniging, heeft mijne overtuiging van de noodzakelijkheid van een speciaal leger voor de kolonie, nog niet aan het wankelen gebragt. Voor zoo ver 't mij gelukt is in dat plan door te dringen, zie ik er slechts gering voordeel in voor het Nederlandsche, groot nadeel voor het Indisch leger en voor zoo ver ik de belangen van het vaderland juist begrijp, heeft men bovenal een goed Indisch leger noodig om de kolonie te behonden.

Ten slotte nog een woord tot wederlegging van een paar zinsneden, die ik met verwondering in meergenoemde brochure heb aangetroffen.

Op pag. 39 staat: "Thans is de grondslag van de "aanspraak, die elk Officier van het leger in Indie op "de volle verhooging heeft, een werkelijke diensttijd "bij het leger in Indie van 15 jaren, of op zooveel "minder in evenredigheid als hij minder dienstjaren "bij dat leger heeft doorgebragt."

Dat "thans" wil zeggen "vóór het jaar 1841"; want sedert is een werkelijke diensttijd van 20 jaren de grondslag geweest.

Op pag, 31, vierde regel: "Wij weten zeer wel dat "in Indie niet voortdurend gevochten word, en dat "zelfs Officieren van het leger aldaar, niettegenstaande "een verblijf van 15 jaren, geen vijandelijk vuur zagen. "Maar wij weten evenzeer, dat de Officier, die 10 ja"ren in Indie doorbrengt en het vijandelijk vuur niet "ziet, zulks aan zich zelven, en niet aan de gelegen"heid moet wijten, om het te zien."

Wat kan den Luitenant-Kolonel d. S. bewogen heb-

ben, zoodanige onjuiste voorstelling van zaken te geven, die eene smet op het karakter van zoo vele officieren werpt? Wat moet het in militaire zaken oningewijde publiek denken van eene dergelijke verklaring uit den mond van een oud-indisch hoofdofficier?

òf dat het zoo geroemde indisch leger een tal van sujetten bevat, die hun verheven stand onwaardig zijn, òf dat de schrijver in een staat van volslagen onkunde verkeert, aangaande het huishoudelijk beheer en den tegenwoordigen toestand van het Indisch leger.

Bij het lezen der brochure herinnerde ik mij, om iets te noemen, dat zich te dezer plaatse 4 kapiteins van het Indisch leger met verlof bevinden. Alle zijn 15 achtereenvolgende jaren in Indië geweest, en geen hunner heeft ooit het vijandelijke vuur gezien. Laat de Luitenant-Kolonel de oogen om zich heen slaan en hij zal in de meeste verlofgangers zijne bewering tegengesproken vinden. De Offiicier van het Indisch leger nog onlangs door den Koning tot Adjudant genomen, heeft in 15 jaren nooit het vijandelijke vuur gezien.

Het aantal officieren, dat volgens den Luitenant Kolonel aan zich zelf en niet aan de gelegenheid moet wijten om het vijandelijk vuur te zien, is *legio*! En hoe kan dit wel anders? Een leger van 25000 man is in tallooze garnizoenen over eene uitgestrekte, door zeeën gescheiden bezitting versnipperd. Een pas benoemd 2de luitenant wordt naar Sumatra gezonden en blijft daar dikwijls tot hij kapitein wordt. Op Sumatra is de vrede in al dien tijd niet gestoord geworden; moet die officier het nu aan zich zelf of aan de gelegenheid wijten dat hij

het vijandelijke vuur niet ziet? En nog, ik neem aan. dat er onlusten op Sumatra uitbarsten: moet dan elk officier medehelpen om die onlusten te dempen, of bestemt men er een gedeelte voor, en laat de rest tot bewaking van de strategische punten?

Vragen om verplaatsing ten einde in de gelegenheid gesteld te worden? Wie wendt dat middel niet aan, maar wien gelukt het! — Een corps chef of legerhoofd zou slecht zijn pligt vervullen, wanneer hij die verzoeken inwilligde, ze niet verbood. Hij bestemt eene kompagnie, een bataillon *in zijn geheel*, voor de militaire expeditie; doch verzwakt die niet, door, op het oogenblik van in het veld te treden, de officieren van de soldaten te nemen, die zij geoefend hebben, of te vervangen door anderen die geen man zelfs bij naam kennen.

Er zijn officieren, die achtereenvolgens verschillende expeditien mede maken, omdat het geluk hen dient: omdat zij toevallig na afloop eener expeditie overgeplaatst zijn bij een korps, dat spoedig daarop tot eene andere expeditie gekommandeerd wordt. Maar er zijn er mogelijk evenveel, die minder gelukkig zijn en eene reeks van jaren met den meesten ijver hun pligt betracht hebben, zonder eenmaal in de gelegenheid te komen het vijandelijk vuur te zien. Wat meer zegt: de *bruikbaarste* officieren hebben vaak aan de speciale diensten, waarmede zij in subalterne rangen belast worden, dus *aan hunne groote bruikbaarheid* te danken, dat zij het vijandelijk vuur niet zien. Tot dat aantal behooren zij, die als civiele en militaire gezaghebber fungeren, die als instructeurs bij de instructieschool, bij het

pupillen korps gedetacheerd zijn, die als adjudanten van militaire afdeelingen, van den kommandant van het legêr, enz. dienstdoen.

Wanneer de ongunstige opinie van den luit.-kolonel op hetzelfde oogenblik kon vernomen worden door al de officieren van het Indische leger, die in 10 jaren het vijandelijk vuur niet zagen. dan bestaat er meer kans dat er een kreet van verontwaardiging van hen opgaat, dan van de vaders en moeders, die, bij aanneming van het vereenigingsplan, het nog in hunne magt hebben hunne lievelingen al dan niet bij het leger te laten dienen.

Mijns inziens heeft zich die opinie bij den luitenant-kolonel gevormd, omdat hij onder het schrijven zich in den tijd van den Java oorlog verplaatste.

Toen kan het mogelijk geweest zijn, dat een officier het aan zich zelf moest wijten als hij het vijandelijk vuur niet zag, want *toen* werkte het geheele leger mede om Java te behouden. *Toen* zond men alle pas aangevoerde troepen naar het oorlogstooneel. *Toen* ontbood men de beschikbare magt van alle garnizoenen buiten Java op het algemeen rendez-vous. *Toen* trok men zelfs eenige buitenposten in. Doch *thans* zijn de omstandigheden geheel veranderd; *thans* hangt het *uitsluitend van de gelegenheid* af, of een officier het vijandelijk vuur al of niet ziet.

Wanneer het publiek een nieuw project aangeboden wordt, behoort men het ook in staat te stellen de waarde der toelichtingen te kunnen beoordeelen.

Ik heb gemeend daartoe het mijne te moeten bijbrengen.

Arnhem, October 1859.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

